

Temasíðurnar í Vikuskiftis Sosialinum hesaferð viðgera Parkinsonsjúkuna og teir fordómar, sum føroyingar merkja á hesum øki.

Hevur tú parkinsonsjúku og hevur áhuga í at luttaka í kanningin, so ert tú vælkomín at seta teg í samband við Mariu Skaalum Petersen á maria@health.fo ella ringja tlf. 316696

Í Føroyum sum kunnu greiða frá einum størri parti, kanska serliga í teimum familjunum har fleiri tilburðir eru, sigur Maria Skaalum Petersen.

Eru ymiskar orsøkir til ymisk útrykk?

Hóast tað enn ikki er eydnast endaliga at staðfesta hví títtleikin av parkinsonsjúku er hægri í Føroyum enn í grannalondunum, er innlitið í sjúkuna vordið nógv størri – Vit granska

ikk bert í hví summi fólk fáa Parkinson og onnur ikki, men millum annað eisini hví sjúkueyðkennini eru ymisk, hví sjúkan mennir seg skjótt hjá summum og seinni hjá øðrum, og hví nøkur fólk blíva sjúk fyrr enn onnur. Tí tá ið sjúkan sær so ymisk út hjá ymiskum sjúklingum, so er vert at seta sær spurningin um tað møguliga eisini eru ymiskar orsøkir handan sjúkuna, sigur Maria Skaalum Petersen.

Eitt áhaldandi arbeiði

Maria Skaalum Petersen fegnast um at figging partvís er fingin tilvega til at halda fram við arbeiðinum.

– Granskingin heldur fram, men er nú skipað sum eitt áhaldandi arbeiði, heldur enn ein tíðaravmarkað verkætlan. Fólk verða boðin við í kanningina, so hvørt sum nýggir tilburður av Parkinson verða staðfestir. Ikki bert sjúklingar men eisini familjulimir at sjúklingum verða boðnir við í kanningina. Í summum familjum er títtleikin av parkinsonsjúku hægri enn í øðrum familjum, og tí er vert at kanna um tað ber til at staðfesta eina ílegu, sum er orsök til høga títtleikan. Verkætlanin er eitt samstarv millum Deildina fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu í føroyska sjúkrahúsverkinum, Ílegusavnið, Neurologiska ambulatorium á Landsjúkrahúsinum, Syddansk Universitet og University of British Columbia, Kanada. Í hesi verkætlanini verður tí serliga hugt at ílegum; men umhvørvisávirkan verður sjálvsagt eisini kannað og tikin við, greiðir Maria Skaalum Petersen frá.

Hesi hava eisini luttikið og ella luttaka í gransking um parkinson í Føroyum:

Luttakarar: Sára Bech, lækni undir serlæknaútbúgving í neurologi, Súsanna Crooks, granskingarsamskipari, Gunnvá Clementsen, sjúkrasystur, Poul Joensen, neurologur, Matthew Farrer, professari úr Kanada, Jan Aasly, neurologur úr Noregi, Beate Ritz, lækni og epidemiologur úr California, Pál Weihe, yvirlækni, Lene Wermuth, neurologur úr Danmark, Jónrit Halling, granskari, Philippe Grandjean, professari úr Danmark, Debes H. Christiansen frá Heilsufrøðuligu Starvsstovuni, Anne Vibeke Schmedes, biokemikari og Flemming Nielsen, analysu kemikari úr Danmark. Verkætlanin er eitt samstarv millum Deildina fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu í føroyska sjúkrahúsverkinum, Ílegusavnið, Neurologiska ambulatorium á Landssjúkrahúsinum, Syddansk Universitet og University of British Columbia, Kanada. Neurologiska ambulatorium á Landssjúkrahúsinum

Hvaðani stavar navnið? Sjúkan er uppkallað eftir James Parkinson. James Parkinson var enskur lækni. sum í 1817 fyrstu ferð gjørdi vart við sjúkuna.

Um Parkinson

Parkinson er ein óbøtilig sjúka í miðnervalagnum. Ristingar er hitt kendasta sjúkueyðkennið. Orsøkin til sjúkueyðkennini er, at ov lítið dopamin verður gjørt í ávísu pørtum í heilanum. Dopaminið riggar vanliga sum millumliður millum nervakynur í heilanum. Tá ið ov lítið dopamin verður gjørt vísir hetta seg fyrst og fremst sum ristilamningur.

Kroppsligu ristingarnar - og annað ið eyðkennir Parkinson

Tað eru ristingar ið flestu fólk seta í samband við Parkinson, men sjúkueykennini kunnu eisini vera onnur. Partvís lamming ella trekleiki í rørslu er vanligt, umframt stívaleiki í kroppinum. Armar og bein eru ofta verst rakt. Stívaleiki og trekleiki í beinunum sæst ofta aftur í gongulagnum. Afturat teimum motorisku trupuleikinum, eru eisini onnur vanlig fyribrygdi, sum kanska ikki eru so sjónlig fyr umheiminum; hetta kann vera nógvur sveitti, nógv spýtt, harður magi, trupuleikar við røddini, trupulleikar at lata vatnið og minni evni til kynsliga samveru.

Sinnisligar ristingar - eyðkenna eisini Parkinson

Parkinsonfelagið skrivur á heimasíðu síni at sinnisligi parturin av Parkinson ofta verður burturgloymdur ella bert roknaður sum eftirvirkni av sjúkuni. Tey nevna sinnistýngd og

sinnisligan trekleika sum vanligt fyríkomandi. Vitið og minnið verður ikki rakt av sjúkuni, men av tí at tey flestu sum gerast sjúk eru eldri fólk, kann ávirkan á minnið eisini vísa seg og gera tað tyngrí at dragast við sjúkuna.

Bøtast, men ikki lekjast

Enn finnst eingin viðgerð ið kann grøða sjúkuna. Tó finnst ymiskur heilivágur sum kann linna um sjúkueyðkennini og trupuleikarnar ið stavast av teimum. Heilivágurin virkar við at beinleiðis ella óbeinleiðis vaksa um dopaminið í heilanum. At venja vøddar og rørslur, møguliga saman við fysioterapeuti, kann eisini virka linnandi. Harafturat finnst ymisk hjálpartól, ið kunnu vera til nyttu.

Orsøkin ivasom

Tað eru serliga tilkomin og eldri fólk ið fáa Parkinson, hóast heilt ung fólk eisini kunna vera rakt. Einkí kynsmynstur sæst í sjúkutíttleikanum, tí bæði kyn verða rakt líka ofta.

Tað finnst eingin blóðroynd ella onnur kanning, ið kann staðfesta sjúkuna. Sjúkan verður ávíst við læknakanning. Stívaleikin í limunum er tá eitt høvudstekin.

Orsøkin til at fólk fáa Parkinson er ivasom. Í Føroyum hevur verið og verður kanna í møguligum ílegu og umhvørvisorsøkum til parkinson. Enn eru eingin greið svar. Hetta kann lesast meira um her í blaðnum.

Kelda: parkinson.fo